ROBINSON CRUSOE

DANIEL DEFOE

İngilizceden Tercüme Eden:
Belma Aksun

ÖTÜKEN

Daniel Defoe (1660-1731): 1660'da ailenin üçüncü çocuğu olarak Londra'da doğdu. Newington Green'deki muhalif akademisine devam etti. Ticaret hayatına atıldı. 1684'te Mary Tuffley ile evlendi. Bir yıl sonra Monmouth Dükü'nün II. James'e karşı başlattığı, sonu felaketle biten ayaklanmada Dükün yanında yer aldı. Yenilginin ardından pek çok arkadaşı asılır ya da sürgün edilirken o "Kanlı Mahkeme"den kaçabilecek kadar şanslıydı. İmkânlarının üstünde yatırım yaptığı için 1692'de iflas etti. Bunun ardından yazı hayatına atıldı.

Defoe ilk büyük başarısına *The True-Born Englishman* (Halis İngiliz) (1701) hiciv şiiriyle ulaştı. *The Shortest Way with the Dissenters* (Muhaliflerle En Kestirme Yol) (1702) yüzünden haysiyet kırıcı yayın yapmaktan kısa bir süre hapis yattı.

Çeşitli bakanlarca polemikçi yazar olarak istihdam edildi. Ticaret, politika, ekonomi ve dinî konuları içeren geniş bir alanda çok sayıda yazılar yazan Defoe, her şeyden önce bir gazeteci ve polemikci olarak tanınmıştı. Onun siyasi hicivlerinden muhalif, muvafık her iki taraf da nasibini almıştır. Her tür ihtilaflarda karşıt taraflar için yazılar kaleme almakla şöhreti artmıştır. *"Kiralık yazar", "Her partinin lehinde ve aleyhinde yazan kalemşor", "Su katılmamış riyakâr"* ona yakıştırılan vasıflarından bazılarıdır.

Hayalî hikâyeler kaleme aldı, bunlarla şöhret kazandı. *Robinson Crusoe* 1719'da, *Memoirs of a Cavalier* (Bir Şövalyenin Anıları) ve *Captain Singleton* (Kaptan Singleton) 1720'de, *Moll Flanders, Colonel Jack* (Albay Jack) ve *A Journal of the Plague Year* (Veba Yılı Günlüğü) 1722'de, *Roxana* 1724'te yayınlandı. 1720–24 arasında yazdığı romanlar çoğunluk günahkârlar, kanun dışılar hakkındadır. Roxana bir metres, Moll Flanders'ın kahramanı bir hırsız, Albay Jack'in kahramanı bir yankesici ve ücretli askerdir.

Bunları roman tarzında olmayan diğer eserleri *A Tour thro' the Whole İsland of Great Britain* (Büyük Britanya Adası Turu) ve *The Complete English Tradesman* (Dörtdörtlük Bir İngiliz Tacir) izledi.

24 Nisan 1731'de inatçı bir alacaklısından saklanırken felç oldu ve öldü.

Belma Aksun, 1938 yılında Konya'da doğdu. Konya Kız Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Gazeteciliğe Tercüman Gazetesi'nde başladı. Yaklaşık yirmi yıl boyunca yazılı basında ilk kez düzenli olarak her gün yayınlanan kadın köşesi olan "A'dan Z'ye Kadın ve Ev"i hazırladı. Bunun yanı sıra araştırma yazıları yazdı: "Dünya Kadınları", "Kadınlarımız". Sovyetlerin çökmekte olduğunu dünyaya ilk kez haber veren Hélène Carrèrre d'Encausse'un "Çatırdayan İmparatorluk" adlı eserini tercüme etti ve Tercüman Gazetesi'nde tefrika edildi. Basında yankı uyandıran "Uzak Komşumuz Suriye" ve "Selam Para Kelam Para, Merhaba Amerika" röportajlarını kaleme aldı. "Tercüman Kadın Ansiklopedisi", "Tercüman Görgü Ansiklopedisi", "Tercüman-Altıntabak Büyük Yemek Ansiklopedisi"nin genel koordinatörlüğünü yaptı. Belma Aksun, yirmi yılı aşkın süre Tercüman Gazetesi'nde çalışmış, sürekli basın kartı sahibi bir gazetecidir. İngilizce, İtalyanca ve Fransızca olmak üzere üç yabancı dil bilen yazarın telif ve tercüme eserleri bulunmaktadır.

Telif eserleri:

- *Yaşama Sanatı Görgü*, Tur Yayınları, 1980.
- *Sağlıklı Beslenme ve Diyet Sağlığınız Çatalınızın Ucunda*, Damla Yayınları, 2002, 3 Baskı.
- *Keşke* (Hikâyeler), Ötüken Neşriyat, 2009.
- *Bir Millet Mistiği: Ziya Nur Aksun*, Ötüken Neşriyat, 2013, 2 Baskı.
- *Yaşlılığa Methiye*, Ötüken Neşriyat, 2014.
- *Sadece Yaprak Döktük*, Ötüken Neşriyat, 2017.

Tercümeleri:

- *Lejyon*, William Peter Blatty, İnkılap Yayınevi, 1984.
- *Samson'un Tercihi: İsrail, Amerika ve Bomba*, Seymour M. Hersh, Beyan Yayınları, 1992.
- *Tunuslu Hayrettin Paşa'nın Hatıraları*, Muhammed Salah Mzali, Jean Pignon, Nehir Yayınları, 1997.
- *…Ve Sonra Hiç Kalmadı*, Erik Frank Russel, Metis, 1995.
- *Mevki Uygarlığı*, Robert Sheckley, Metis, 1995.
- *Robinson Crusoe*, Daniel Defoe, Ötüken Neşriyat, 2014.
- *Akdeniz*, Panait Istrati, Ötüken Neşriyat, 2015.
- *Robinson Crusoe'un Yeni Maceraları*, Daniel Defoe, Ötüken Neşriyat, 2016.
- *Nerrantsula*, Panait Istrati, Ötüken Neşriyat, 2017.

Sunuş

Eser hakkında

Rousseau'nun *"Bir çocuğa verilebilecek en güzel kitaptır"*, Malraux'nun *"En sevdiğim üç romandan birincisidir"* dediği *Robinson Crusoe* genelde bir macera, hatta çocuk kitabı gibi algılanır. Hatta *Taine*'in *"Robinson Crusoe'yu bir çocuk kitabı saymak büyük yanlıştır"* demesine rağmen… Ona oğlan çocuklarının çok severek okudukları bir kitap dense de yeridir doğrusu. Zira İngiltere'de Kraliçe Victoria devri bütün okullarında oğlan çocuklarının gözde kitabıdır o.

25 Nisan 1719'da yayınlanan Robinson Crusoe dört ay içinde beş baskı yaptı ve istekleri karşılayabilmek için üç farklı yayımcı devreye girdi.

Bizde galiba uzun süre eksik gedik, kısaltılıp kuşa çevrilmiş olarak yayınlandı. Yanılmıyorsam tam metnin çevirisi ilk kez 1968'de yayınlandı. Benim de kırklı yaşlarımda, ağabeyimin kitapları arasında bulup bir solukta okuduğum ve de "O ciddi adamın bu çocuk kitabıyla ne işi olur?" diye şaşıp kaldığım da o baskıdır.

Genel geçer kanının aksine *Robinson Crusoe* sadece bir macera, eskilerin deyimiyle bir serüven kitabı hiç değildir. *Dr. Samuel Johnson* "İnsan eliyle yazılmış ve okurları tarafından 'keşke daha uzun olsaydı' denen bir eser var mıdır?" sorusuna *Don Kişot* ve *Pilgrim's Progress* ile birlikte *Robinson Crusoe* cevabını vermiştir.

Kuşkusuz *Robinson Crusoe*'nun en erken hayranı *Jean-Jacques Rousseau*'dur. *Emile* ya da *Yeni Bir Eğitim Sistemi* (1762) adlı

eserinde "İnsanın doğadaki yerini *mükemmel tanımlayan bir gelişim hikâyesi, doğal eğitimin dört başı mamur bilimsel kitabı*" diye nitelemiştir onu.

Klâsik sıfatını gerçekten hak eden, Defoe'nun ilk ve en meşhur romanı olan *Robinson Crusoe,* çok yönlü okumalara imkân veren bir kitaptır da; hem egzotik bir serüven romanıdır, hem yalnızlık psikolojisini yansıtır, hem ekonomik bireyciliğin, şifrelenmiş gizli bir özgeçmişin izlerini taşır, hem de emperyal bir genişleme hayalini ve kehanetini içinde barındırır. Gene de bunların hiç biri onu tümüyle ifade etmeye yetmez.

Coleridge'in *"Robinson her okurun, kendini yerine koyduğu evrensel insan modelidir"* dediği Defoe'nun kahramanı, çok sonraları 19. yüzyıl ekonomisinin arz-talep-emek ve değer teorilerini izah için geniş çapta kullanılan çalışmalara yeni boyutlar kazandırmıştır. *Karl Marx, homo economicus* hakkındaki argümanlarını Crusoe üzerine temellendiren pek çok düşünürden biridir.

*James Joyce Crusoe'*da, küresel imparatorluğun habercisi olan bir millî girişim ve fetih ruhu bulur. *Joyce'*a göre *Robinson Crusoe,* keşif ve sömürge edinmenin yollarını açan bir hikâye olarak, 19. yüzyıl boyunca ve erken 20. yüzyılda İngiltere ve onun deniz aşırı dominyonlarında imparatorluk iddialarını ve değerlerini geliştirenlerdendir. Ve bütün Anglo–Sakson ruhu Crusoe'nun içindedir.

Kimilerine göre *"İngilizlerin zihinlerini en çok etkilemiş olan kitaptır ve donanmasının zaferlerinin hiç de azımsanmayacak kısmını ona borçludur İngiltere".*

Bir başka açıdan *Robinson Crusoe,* insanoğlunun tabiatı tetkik etmek, onu çeşitli amaçları doğrultusunda değiştirip geliştirmekle görevli olduğu şeklindeki karakteristik *Bacon*'ın *"science experimental"*(tecrübî ilim)*inin de bir ifadesidir. Crusoe'nun keşifler ve uygulamalar üzerine odaklanması, romanı bir tecrübe, girişim ve icat örneği yapar.

Defoe'nun doğrudan etkilendiği ileri sürülen en erken eser, 12. yüzyıl İspanyol-Arap metinlerinden İbn Tufeyl'in Hay bin Yakzân

---

* "Avrupa'da müspet ilmin kurulması Francis Bacon'dan başlar. Oysa ondan bir asır evvel *Manisa Hastanesi Başhekimi Sabuncuzade Şerefeddin Efendi* deneyi yapmış, sadece usulü değil ismini de icat etmiş; *mücerreb* yani *tecrübi ilim*. Bu *science experimental*'in ta kendisidir." *Son Osmanlı; Savuntusuz Ülke,* Dr. İzzettin Şadan'ın yayına hazırlanmakta olan anıları. ç.n.

adlı eseridir. Defoe'nun zamanında en az iki İngilizce çevirisi vardır. Bu eser toplumdan uzakta büyüyüp kemale eren bir hilkat çocuğunu anlatır. *Robinson Crusoe*'nun yayınlanmasından hemen sonra yeniden yayınlanır ve önsözünde özgün metnin *"elbette bazı vatandaşlarımızca bilinmekte olduğu"* belirtilir ve "*Robinson Crusoe'nun son hikâyesi, yazarının ilk esinleri buradan aldığını açıkça gösterir"* denir.

Bundan başka o dönemin çeşitli deniz kazaları, ıssız ada hikâyeleri arasında en tanınmışı İskoç denizci *Alexander Selkirk*'in hikâyesidir. Uzun süre Crusoe'nun birincil modeli sayılmıştır. Kaptanla tartıştıktan sonra dört yıldan fazla Pasifik adalarından Juan Fernandez'de tek başına yaşamış gerçek bir denizci hikâyesidir bu.

Defoe'nun romanında yer yer daha önce yayınlanmış eserlerden alınmış unsurlar; çevresel ayrıntılar, psikolojik haller, hayatta kalma yöntemleri vb. şeyler vardır. Ama bunlar ham malzemedir ve Crusoe'nun yaratıcı artıları yanında pek fazla da kıymet-i harbiyeleri yoktur denebilir.

Romanın bir özelliği de Crusoe'nun karakteriyle yazarı Defoe'nun karakteri arasındaki benzerliklerdir. Defoe'nun kendisi de bu görüşü kabule hazırdır, hatta dünden kabullenmeye hazırdır dersek abartmış olmayız. *"Serious Reflections"*(Ciddi Düşünceler)'e yazdığı önsözde, kendi talihsizliklerini Crusoe'ya mal ettiğini ve Robinson Crusoe'nun bir yer değiştirmiş otobiyografi olduğunu ima etmektedir. *Robinson Crusoe* hayalî bir hikâyedir ama yazarının gerçek hayat tecrübelerini yansıtan bir hikâyedir.

*"Serious Reflections"*dan bir paragraf *Albert Camus* tarafından *La Pes-te*(Veba)'ya (1947) önsöz olarak alınmıştır. Belki de *Camus* bu alıntıyla *Veba*'nın Nazi işgalini ima eden bir baskı alegorisi olarak okunmasını ima etmiştir, kim bilir?

Defoe Amerika'nın Bartolomé de Las Casas tarafından fethini de ilk eleştirenlerdendir. Kurbanlarının sayısını 40 milyon olarak veren Casas'ın yaptığı tahribat, medenî insanlarla vahşiler arasındaki farkı adeta tersine çevirmektedir. Bu noktada Defoe, 16. yüzyıldaki din savaşlarının zirvesinde *"Mantık Kurallarına göre yamyamlar barbar olarak adlandırılabilirler ama her tür barbarlıkta onları fersah fersah geçen bize nazaran yamyam değildirler"* diyen Montaigne'a katılmaktadır. *"Yamyamlar savaşta öldürdükleri düşmanlarını bir öç alma âyini olarak kebap yaparlarken Avrupalılar kendi soy-*

daşlarını 'Din ve Takva kisvesi altında' diri diri yakmaktadırlar." Bu gaddar çelişki *Robinson Crusoe'*da alttan alta dile getirilir.

*Robinson Crusoe'*da eleştirmenlerin dikkatlerini çeken bir husus da Crusoe'nun yıllar boyunca Cuma'ya bir kez olsun gerçek ismini sorma ihtiyacını duymaması, doğuştan sahip olduğu kimliğini ve adını yok saymasıdır. Bir eleştirmen *"26 yaşındaki yakışıklı vahşiye isim vererek Crusoe, tıpkı Kolomb'un ayak bastığı topraklara isim vererek sahiplendiği gibi vahşi delikanlının sahibi olduğunu ilan ediyordu"* diyor.

Robinson Crusoe, okumaya başlayınca elinizden bırakamayacağınız, her olayı adeta kahramanı ile birlikte yaşayacağınız sürükleyici bir macera romanı ama sadece macera romanı olarak okunamayacak, okunmaması gereken, çok yönlü bir eser.

Belma Aksun
Akatlar-10.3.2014

BİRİNCİ KİTAP
ROBINSON CRUSOE

Ben 1632 yılında York şehrinde iyi bir aileden doğdum. Ailem oranın yerlisi değildi. Babam önce Hull'da yerleşmiş, Bremenli bir yabancıydı. Hali vakti yerinde bir tüccar olan babam daha sonra ticareti bırakıp York'a yerleşmiş, şehrin önde gelen ailelerinden Robinsonlar'ın kızı olan annemle evlenmişti. Bu yüzden adım Robinson *Kretznaer* olmuştu. Ama İngiltere'deki kelimeleri çarpıtma alışkanlığından dolayı şimdi bize Crusoe diyorlar. Biz de benimsedik bu ismi. Zaten arkadaşlarım da beni böyle çağırıyorlar.

İki ağabeyim vardı. Biri, bir zamanlar ünlü Albay Lockhart'ın kumandanlığını yaptığı Flanders Piyade Alayı'nda Yarbay idi. Ünlü Albay, Dunkirk yakınlarında İspanyollar'a karşı yapılan savaşta ölmüştü. Öteki ağabeyimin akıbetine gelince: Bu konuda bildiklerim, annemle babamın daha sonraları benim başıma gelenler hakkında bildiklerinden daha fazla değildi.

Ailenin üçüncü oğlu olarak ticaretten hiç nasibim yoktu. Çocukluğumdan beri aklım bir karış havada, kafam abuk sabuk fikirlerle doluydu. Çok yaşlı olan babam bana enikonu iyi bir eğitim vermiş, mevcut okullardan alabileceğim düzeyde bilgiyle donatmıştı beni. Ve de hukukçu olmamı istiyordu. Ama benim aklım fikrim denizlerdeydi. Denize açılmak dışında hiçbir şey beni tatmin etmiyordu. Öylesine güçlüydü ki bu isteğim, ne babamın nasihatleri, ne annemin ve arkadaşlarımın ikna çabaları, yalvarıp yakarmaları kâr etti. Sanki kaderim beni sefil bir hayat yaşamaya mahkûm etmişti.

Babam akıllı, basiretli bir adamdı. Sonumun neye varacağını önceden gördüğü için bana çok ciddi uyarı ve nasihatlerde bulundu. Bir sabah, çekmekte olduğu damla hastalığı yüzünden dışarı çıkamadığı odasına çağırdı beni. Ve çok yumuşak bir dille öğütler verdi. Salt macera isteği dışında hangi sebeplerle baba evinden, doğup büyüdüğüm, rahat, mutlu bir hayat sürebileceğim, mal mülk sahibi olabileceğim vatanımdan ayrılıp gitmek istediğimi sordu. Ancak umutsuz insanların ya da çok büyük servet sahibi olmak isteyenlerin, alışılmışın dışına çıkıp uzak diyarlarda macera ve şöhret peşin-

de koştuklarını söyledi. Böylesi bir tutumun benim gibi birinin ya çok üstünde ya da çok altındakilere has bir şey olduğunu; benim için en uygun olanın ise vasat yani orta yolu tercih etmek olduğunu söyledi. Uzun tecrübeleri sonunda dünyadaki en iyi, insan mutluluğuna en uygun yaşama tarzının, bu orta yol olduğunu; böylece alt tabakadakilerin ağır çalışma ve yaşama şartlarından uzak kalabileceğim gibi üst tabakadakilere özgü gurur, kibir, lüks, ihtiras ve hasetten de azade olacağımı ifade etti. Bu mutluluğun değerini anlamak için şu tek şeye bakmak bile yeterliydi: Böyle bir hayat bütün insanların imrendiği hayattı; Krallar, büyük şeyler yapmak için yaratılmış olmalarının can sıkıcı sonuçlarından yakınıp dururlar ve de iki aşırı uç; süflîlik ile büyüklük arasında bir yerde olmanın özlemini çekerlerdi. Âkil insanlarsa ne fakir, ne de zengin olmayı isterler, sadece ortalama bir yaşam tarzına sahip olmanın gerçek mutluluk olduğunu bilirlerdi.

Bana *"izle de gör"* dedi, *"hayatın bütün musibetlerine insanlığın aşağı ve yukarı tabakaları arasında rastlarsın. Orta tabakalardakiler daha az felakete uğrarlar ve de alt ya da üst tabakalardakiler kadar kötülüklere muhatap olmazlar. Hayat tarzlarının doğal sonucu olarak, manen ve maddeten huzursuzluk ve tatsızlıklara da, sefih bir hayatın, lüks ve israfın yıpratıcı etkilerine de, ya da tam tersine ağır çalışma şartları, ihtiyaçlarını karşılayamama, açlık veya yetersiz beslenmenin acı sonuçlarına da katlanmak zorunda kalmazlar. Orta karar bir hayat tarzı sürmek, insana her tür fazileti ve her tür sevinci; huzur, refah, itidal, insaf, sükûnet, sağlık, dostluk, her çeşit nezih eğlence ve arzu edilebilecek zevkleri sağlayan bir nimettir. Böylece orta sınıf insanları sakin, huzurlu bir hayat sürüp maddî ve manevi ağır çalışma şartlarına maruz kalmadan, ekmek parası uğruna köle gibi satılmadan, insanın ruhunu ve bedenini harap eden tatsız durumlara düşmeden, hırs ve tamahın tuzağına kapılmadan ya da büyük ihtirasların pençesinde kıvranmadan rahatça yaşayıp giderler. Ve de yaşamanın tadına vararak, mesut bahtiyar olduklarını düşünüp, her gün bunun bilincine vararak sürdürürler hayatlarını."*

Sonra da en şefkatli, sevgi dolu bir tavırla, çocukluk ederek doğup büyüdüğüm ortamı bırakıp kendimi sefalete atmamamı, ekmek parası kazanmak zorunda olmadığımı; sözünü ettiği hayata atılabilmem için elinden geleni yapacağını; eğer bu yaşadığım hayattan mutlu değilsem bunun benim kaderim ya da kendi kabahatim olduğunu ve ilerde beni incitecek şeylere muhatap olabileceğim uyarı-

sında bulunarak görevini yaptığını söyledi. Yani eğer sözünü dinler, memlekette kalıp yerleşmeye karar verirsem elinden gelen her şeyi yapacağını, felaketime katkıda bulunmak istemediğini ve evden ayrılmam için bana cesaret vermeyeceğini ifade etti. Ve sözlerine son verirken ağabeyimin Benelüks Savaşları'na gitmemesi için çok yalvardığını ama onun orduya yazılıp savaşta hayatını kaybetmesine engel olamadığını söyledi. Benim için dua etmekten geri kalmayacağını, ama eğer bu aptalca adımı atarsam Tanrı'nın beni kutsamayacağını ve nasihatlerini dinlemediğim için ilerde bin pişman olacağımı, yardımıma koşacak kimse de olmayacağını ilave etti.

Babam, sanırım söylerken kendinin de farkında olmadığı, tam bir kehanet olan bu son sözleri söylerken, özellikle de ölen ağabeyimden söz ederken gözlerinden yaşlar boşandı. Pişman olacağımı, imdadıma koşacak kimse olmayacağını söylerken de sesi titredi ve "*içim öyle dolu ki, daha fazla konuşamayacağım*" dedi.

Bu konuşmadan gerçekten etkilendim, zaten kim olsa etkilenirdi. Sonunda babamın sözünü dinleyip kalmaya, yurdumdan ayrılmayı artık düşünmemeye karar verdim. Fakat heyhat! Bir iki gün sürdü bu kararım. Sözün kısası, babamın bunaltıcı ısrarına meydan vermemek için birkaç hafta beklemeye, daha sonra kaçmaya kesin karar verdim. Ama bu kararımı hemen hayata geçirmeyip annemin keyfinin yerinde olduğu bir zamanı kolladım ve ona dünyayı gezip dolaşma isteğimin çok güçlü olduğunu, hiçbir şeyin beni yolumdan döndüremeyeceğini, en iyisi babamın bana izin vermesi olduğunu, böylece onun isteğine karşı gelmek durumunda kalmayacağımı söyledim. Artık on sekiz yaşındaydım ve bir ustaya çırak ya da bir avukata kâtip olmak için hayli geç olduğunu, olsam bile hiçbir zaman sebat edemeyeceğimi ve eğitimim için gerekli olan süreyi dolduramadan kaçıp denizlere açılacağımı söyledim. Eğer babamı tek bir yurt dışı seyahat yapmam konusunda ikna ederse geri döndüğümde bu seyahatten hoşlanmamış olursam bir daha asla gitmeyeceğime, kaybettiğim zamanı telafi etmek için de iki misli çalışacağıma söz verdim.

Annem sözlerimden çok etkilendi. Ama bu hususta babama bir şey söylemesinin söz konusu bile olamayacağını, böylesine yürekten istediğim bir şeye babamın izin vermesinin benim için ne kadar önemli olduğunu takdir ettiğini, lâkin babamın büyük bir anlayış ve sabırla benimle yaptığı o konuşmadan sonra böyle bir şeyi na-

sıl düşünebildiğime hayret ettiğini söyledi. Sözün kısası, kendimi mahvetmek istiyorsam kimsenin yardımına ihtiyacım olmadığını, ama bunu asla onaylamayacaklarından da emin olmamı istedi. Kendi adına benim felâketime katkıda bulunmaya hiç niyeti yoktu. Babamın istemediği bir şeyi annemin isteyebileceğini aklıma bile getirmemem gerekirdi.

Her ne kadar annem isteğimi babama iletmeyi reddettiyse de, sonradan öğrendiğime göre, yaptığımız konuşmayı baştan sona babama iletmiş, çok kaygılanan babamsa derin bir iç çekişiyle, yerimde yurdumda kalsam mutlu olacağımı ama uzaklara gidersem sefaletin en koyusuna düşeceğimi söyleyip "*Buna asla izin veremem*" demiş.

Bu olayın üzerinden bir yıl bile geçmeden başımı alıp gittim. Bu süre zarfında iş güç sahibi olmak, bir baltaya sap olmak konusundaki bütün tavsiyeleri, annemle babamın, benim malum isteğime karşı iyi niyetli nasihat ve sitemlerini ısrarla duymazdan geldim. Bir gün ara sıra gittiğim Hull'daydım. O günlerde kaçıp gitmeyi düşündüğüm filan da yoktu. Arkadaşlarımdan biri babasının gemisiyle Londra'ya gidecekti. Gemicilere has akıl çelici bir edayla kendisiyle birlikte gitmemi, yol parası ödemem de gerekmediğini söyledi. Ne anneme, ne de babama danıştım, hatta onlara gideceğimi bile söylemedim. Nasıl olsa haberleri olur dedim. Sonu neye varır diye de düşünmeden, Tanrı'nın iznini, ya da babamın duasını almadan 1651 yılı Eylül ayının ilk günü uğursuz bir saatte Londra'ya hareket eden gemiye bindim. Sanmam ki, herhangi bir genç maceraperestin talihsizlikleri benimki kadar erken başlasın ve benimkinden daha uzun sürmüş olsun. Gemi Humber'dan dışarı çıkar çıkmaz rüzgâr deli gibi esmeye, dalgalar korkutucu boyutlara ulaşmaya başladı. Daha önce hiç deniz yolculuğu yapmadığım için korku içindeydim, bedenen de anlatılmaz derecede hastaydım. İşte o zaman ciddi ciddi 'ben ne yapıyorum' diye düşünmeye başladım. Bu başıma gelenler görevimi bırakıp baba evini terk ederek işlediğim günah yüzünden Tanrı'nın bana verdiği cezaydı. Ebeveynimin bütün nasihatlerini, babamın gözyaşlarını, annemin yakarışlarını tüm canlılığıyla hatırladım. Henüz nasır tutmamış olan vicdanım Tanrı'ya ve babama karşı görevlerimi yapmadığım, nasihatlere kulak asmadığım için beni suçluyordu.

Bütün bunlar fırtına yeri göğü inletirken, daha önce hiç yolculuk etmediğim deniz, daha sonra pek çok kez gördüğüm, birkaç gün sonra göreceğim kadar olmasa da, azmış kudurmuş dağlara çıkarken oluyordu. Ama bu bile toy bir denizciden başka bir şey olmayan ve bu konuda hiç bilgisi olmayan beni etkilemeye yetmişti. Kabaran her dalganın bizi yutmasını bekliyor ve her düşüşümüzde denizin derinliklerine gidip tekrar asla yüze çıkamayacağımızı sanıyordum. Bu korkuyla yeminler ettim, kararlar verdim; eğer bu yolculuktan Tanrı'nın lûtfuyla sağ salim kurtulursam, eğer kuru toprağa tekrar ayak basabilirsem dosdoğru eve babama gidecek ve ömrüm boyunca da bir daha gemiye ayak basmayacaktım. Babamın sözünü dinleyecek, kendimi bir daha bu sefil hayata atmayacaktım. Babamın orta sınıf bir hayat tarzının nimetleri konusundaki gözlemlerinin ne kadar isabetli olduğunu, hayatı boyunca denizin fırtınalarına ya da karanın zorluklarına maruz kalmadan kolay ve rahat bir ömür sürdüğünü açıkça görüyordum şimdi. Nedamet getirmiş gerçek bir müsrif oğul gibi eve, babama dönmeye karar verdim.

Fırtına devam ettiği sürece, hatta epey bir zaman sonra da bu ciddi, aklı başında düşüncelerim sürdü. Ama ertesi gün rüzgâr durmuştu, deniz daha bir sakindi ve ben ufak ufak alışmaya başlamıştım. Gene de bütün gün halsizdim ve hâlâ deniz tutmasının etkisindeydim. Akşama doğru hava berraklaştı, rüzgâr dindi ve nefis bir akşam başladı. Güneş bulutsuz bir gökyüzünde battı ve sabah pırıl pırıl doğdu. Yok denecek kadar hafif bir rüzgâr ve çarşaf gibi bir deniz ve üzerinde şıkır şıkır parlayan bir güneş. Gördüğüm en harika manzara bu, diye düşündüm.

Gece iyi uyumuştum ve deniz tutmasından eser kalmamıştı. Bir gün önce fırtınalı, korkunç olan denizin, kısacık bir zamanda böylesine sessiz, sakin, böylesine lâtif hale gelmiş olmasını hayretle ve zevkle seyrediyordum. Eve dönme konusundaki kararlılığım azalmakla birlikte sürüyordu. Bu yolculuğa çıkmam için aklımı çelen arkadaşım yanıma geldi ve elini omzuma koyup: *"Ne haber Bob?"* dedi. *"Nasılsın bakalım? Bahse girerim dün geceki ufak esintiden korkmuşsundur, değil mi?" "Nee? Sen ona esinti mi diyorsun?"* dedim. *"Korkunç bir fırtınaydı.""Sen ona fırtına mı diyorsun?"* dedi. *"Hava-cıva o! Sen bize adam gibi bir gemi ve manevra alanı ver de bak, böyle fırtınalar vız gelir*

bize! Ama sen henüz acemi bir tatlı su gemicisisin Bob. Gel kendimize bir tas punç yapalım ve de her şeyi unutalım. Baksana hava ne harika!"

Hikâyemin bu acıklı bölümünü kısa keseyim. Denizcilerin her zaman yaptıkları gibi, punç hazırlandı. Beni zil zurna sarhoş ettiler ve bu bir gecenin günahkârlığı içinde bütün pişmanlıklarımı, önceki davranışım konusundaki bütün düşüncelerimi ve geleceğim hakkındaki bütün kararlarımı yok saydım, buruşturup attım. Sözün kısası, fırtına dinip, deniz sakinleşip süt liman olunca yani denizin beni yutuvereceği korkusu unutulunca benim eski arzum, özlemim geri geldi. Korku ve umutsuzluk içindeyken kendi kendime verdiğim sözleri, ettiğim yeminleri unuttum gitti. Zaman zaman düşüncelere dalıyor, yeniden dönmeyi ciddi ciddi düşünmeye gayret ediyordum ama hemen aklımdan çıkarıyor, bir hastalıktan kaçar gibi uzaklaştırıyordum zihnimden. Kendimi içkiye ve arkadaşlığa vurarak "nöbet" diye adlandırdığım bu kötü düşünceleri savuşturmayı öğrendim ve beş altı güne kalmadan her delikanlının arzu edebileceği gibi vicdanımın tedirgin edici sesini bastırmayı başardım. Ama bir sınav daha vardı önümde ve Tanrı, böyle durumlarda hep yaptığı gibi, bana sığınacak hiç bahane bırakmamıştı. Bundan gereken dersi almazsam bundan sonra karşılaşacağım şey en kötülerden, en zorlulardan biri olacak ve aramızdaki en sefil, en alçak olanın itiraf edebileceği gibi tehlikenin de, merhametin de ne olduğunu gösterecekti.

Yolculuğumuzun altıncı günü Yarmouth limanına vardık. Rüzgâr ters yönden estiği, hava da durgun olduğu için fırtınadan beri pek az yol alabilmiştik. Burada demir atmak zorunda kaldık. Rüzgâr ters yönden yani güney batıdan esmekte devam ediyordu. Yedi sekiz gün orada yattık. Bu süre içinde Newcastle'dan pek çok gemi aynı limana geldi. Nehirde seyahat için uygun rüzgârın beklenebileceği ortak limandı orası.

Burada o kadar uzun süre beklemeyebilir, gel-git esnasında suların kabarmasıyla nehre girebilirdik. Ama rüzgâr sert esiyordu. Dört beş gün bekledik, rüzgâr daha da şiddetlendi. Bereket versin demirlediğimiz sular liman kadar korunaklıydı, demirimiz iyi, zincir ve lenger takımımız çok güçlüydü. Gemicilerimiz sakin, endişesizdiler. Bir tehlike ihtimalini akıllarına bile getirmiyorlar, vakitlerini denizcilere özgü bir biçimde dinlenerek, eğlenerek geçiriyorlardı. Fakat sekizinci gün sabah rüzgâr şiddetlendi ve hepimiz elbirliğiyle gabya

çubuğunu indirdik ve her şeyi sarıp kapattık. Böylece gemi mümkün olduğunca rahat yol alabilecekti. Öğle üzeri deniz çok kabardı ve gemimiz başa yattı, birkaç kez denizle örtüldü, bir ya da iki kere demir taradığımızı zannettik. Bunun üzerine kaptan ocaklık demirini atmamızı emretti. Böylece iki demir üzerinde kalıp zincirleri sonuna kadar salıverdik.

Gerçekten müthiş bir fırtınaydı ve ben bizzat denizcilerin yüzünde dehşeti ve şaşkınlığı görmeye başlamıştım. Gemisini kurtarma derdindeki kaptan, yanı başımdaki kamarasına girip çıkıyor, yanımdan geçerken defalarca kendi kendine *"Tanrım, bize merhamet et, hepimiz yok olacağız, hepimiz mahvolacağız!"* filan diyordu. Bu ilk telaş, koşuşturma sırasında ben kasara altındaki kamaramda aptal gibi öylece hareketsiz yatıyordum. Neler hissettiğimi anlatamam. Kaskatı kesilip, gözümü kırpmadan çiğnediğim ilk pişmanlığımı, nedametimi düşünüyordum. Ölüm acısını geride bıraktığımı düşündüm ve bu defakinin ilki gibi olmayacağını da. Ama dediğim gibi kaptan yanıma gelip de hepimiz yok olacağız dediğinde ödüm patladı. Kamaramdan çıktım ve dışarı baktım. Hayatımda böylesine korkunç bir şey görmemiştim; her üç dört dakikada bir deniz dağlara çıkıyor ve tepemizde patlıyordu. Etrafa bakabildiğimde de felaketten başka bir şey görmüyordum. Yanımızdaki yüklü iki geminin direkleri bordadan kırılmıştı. Bizim bir mil önümüzdeki gemi sulara gömülürken bizim gemiciler bağrışıyorlardı. Demir tarayan iki gemi daha kırılmış direkleriyle açığa sürüklenip gitmekteydi. Hafif gemiler, fazla çaba harcamaları gerekmediği için en iyi durumda olanlardı. Ama onlardan iki üç tanesi sürüklenerek bize yaklaştı ve açavele gönderli yelkenleriyle rüzgârla sürüklenip uzaklaştılar.

Akşama doğru ikinci kaptan ve lostromo, pruva direğini kesmelerine izin vermesi için kaptana yalvardılar. Kaptan hiç istemiyordu bunu. Ama lostromo, eğer kesmezlerse geminin batacağını söyleyerek karşı çıktı da ancak o zaman razı oldu. Pruva direğini kesip attıklarında grandi direği öylesine gevşeyip gemiyi salladı ki, onu da kesmek zorunda kaldılar ve güverte dümdüz oldu.

Daha önce böyle bir dehşet yaşamamış acemi bir denizciden başka bir şey olmayan benim, ne halde olduğumu kim olsa tahmin edebilir. Ama şimdi bunca zaman sonra o sırada neler hissettiğimi ifade etmem gerekirse, eskisinden on misli daha fazla korkuyordum;

başta aldığım kararlardan daha sonra alçakça dönmüştüm ve ölümle burun buruna gelmiştim. Fırtınanın dehşetini de buna eklerseniz, o gün hissettiklerimi şimdi kelimelerle anlatmama imkân olmadığını anlarsınız. Meğer daha kötüsü de varmış. Fırtına öyle şiddetlenmişti ki, onca yıllık denizciler bile daha önce hiç böylesini görmediklerini söylediler. Gemimiz iyiydi ama tıka basa yüklüydü ve giderek alçalıyordu. Gemiciler zaman zaman batacak diye bağrışıyorlardı. Bunun sulara gömüleceğimiz anlamına geldiğini ilkin anlamadım. Sorunca öğrendim. Fırtına öylesine şiddetlenmişti ki, pek de sık görülmeyen bir şeyi; kaptan, lostromo ve diğerlerinden daha duygusal olanların Tanrı'ya yakardıklarını gördüm. Her an geminin sulara gömülmesi bekleniyordu. Bu sıkıntılar yetmezmiş gibi gece yarısı etrafı kolaçan etmek için aşağı inen gemicilerden biri geminin su aldığını, bir başkası ambarda dört ayak (yaklaşık 120 cm) yüksekliğinde su olduğunu avaz avaz söyledi. Herkes tulumba başına çağrıldı. Korkudan öleyazdım, kamarada oturduğum yatağın yanı başına düşüverdim. Neyse gemiciler beni kaldırdılar ve şimdiye kadar hiçbir şey yapamamış olsam da herkes gibi tulumba kullanabileceğimi söylediler. Kalktım, tulumba başına geçtim ve canla başla çalıştım. Bu sırada kaptan fırtınadan kaçamayan bazı hafif kömür gemilerinin kayıp denize sürüklendiğini ve bize yaklaşabileceklerini görüp tehlike işareti için top atılmasını emretti. Bütün bunların ne anlama geldiğini bilmediğimden öylesine şaşırdım ki, geminin parçalandığını ya da korkunç bir şey olduğunu sandım. Yani diyeceğim, neye uğradığımı bilemedim ve şak diye düşüp bayıldım. Herkesin kendi derdine düştüğü bu ana baba gününde bana ne olduğu kimsenin umurunda değildi. Pompanın başına başka biri geçti ve beni ayağıyla bir kenara itiverdi. Öylece hareketsiz yattığım için öldüğümü sandı zahir. Neden sonra kendime gelebildim.

Çok sıkı çalıştık ama ambardaki su seviyesi yükselmekte olduğundan geminin eninde sonunda batacağı belliydi. Gerçi fırtına biraz hafiflemişti ama bu durumda bir limana ulaşabilmemiz mümkün değildi. Kaptan yardım çağrısı için top atışlarını sürdürdü. Az ilerimizden geçen küçük bir gemi bize yardım için bir sandal indirdi. Sandalın bize yaklaşması başlı başına bir şanstı ama binmemize imkân yoktu. Sandal geminin yanına yaklaşınca içindeki gemiciler bizim hayatımızı kurtarmak için kendi hayatlarını tehlikeye atarak